

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

duben 2023

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

již několikrát jsme v rámci našich textů naznačovali, že chování společnosti v souvislosti s rozsáhlou environmentální krizí připomíná něco, co ve svém slavném románu 1984 George Orwell nazval doublethinkem. A skutečně - jestli jsme jako lidstvo něco přivedli téměř k dokonalosti, pak je to lavírování mezi dvěma myšlenkově protichůdnými proudy naráz. Občas to připomíná pěkně zvrácenou surrealistickou podívanou, u které ti angažovanější jenom tiše skřípou zuby. Když plavete v silném proudu, máte totiž dost práce s tím, abyste se příliš neomlátili o kameny. Někdy si kladete otázku, zda je touha po naplňování nízkých konzumních a blahobytných pudů skutečně tak zarytou přirozeností, nebo se jedná o přeskokovou snahu skrýt se před „útrapami“ světa do náručí něčeho známého, příjemného a prozkoumaného. Každopádně naše bezstarostnost vycpávaná vyhledáváním nejlevnějšího zboží, hedonisticky stupňovaným požitkářstvím a naplňováním kolektivních očekávání je průvodním jevem blížícího se průšvihy.

Z obsahu tohoto čísla:

Ztrácí veřejnost a spolky možnost.....	2
Kompostovací toalety, řešení pro 21.....	3
Třináctá sezóna strakonických.....	5
Biotop - odumírající strom.....	6
Den Země v Písku.....	7
Objevy detektiva Ledňáčka.....	7
Jarní houba z únorového výletu.....	8
Večer s dokumentem - 110. díl.....	9
Pozvánky - duben 2023.....	10
Zúčastníte se další sezóny přírodě.....	12
Dubnový kalendář Jirky Wagnera.....	13
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	13
Cizrna.....	13

Zatímco vědecká komunita stále hlasitěji bije na poplach (viz [zde](#) nebo [zde](#)), my věnujeme takřka veškerou zbývající energii do čím dál agresivnějšího způsobu obhajování našich práv na levné pohonné hmoty, 80 kilo masa ročně, lyžovačku na Lipně, dovolenou na Kapverdách nebo jahody v únoru. Tím vším se přece měří hodnota a hloubka našich životů. Samozřejmě by se to neobešlo bez přizvukování politické reprezentace - protože přece: „právo jednotlivce, svoboda podnikání nebo strach z konkurence sousedních zemí“. Všichni máme rádi přírodu, ale kdo z nás je schopný a ochotný v její prospěch změnit své životní hodnoty? Někdy se spíš zdá, že čím je problém naléhavější, tím menší pozornost je mu věnována. Ale to už jsme zase zpátky u pana Orwella. Já jsem alespoň rád, že pro tuhle schizofrenii existuje krásné, i když cizojazyčné slůvko.

Foto Jiří Wagner

Přejeme vám jaro plné tvůrčí energie, váš Kompost. -jj-

Ztrácí veřejnost a spolky možnost vyjadřovat se v povolovacích řízeních?

V pátek 24. března mělo v poslanecké sněmovně proběhnout třetí čtení jednoho ze staronových ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny (ZOPK), související s úpravami některých navazujících právních předpisů dle nového stavebního zákona. Konkrétně §70 ZOPK je stěžejní pro rozsah možností, jak se může široká veřejnost a zájmové organizace vyjadřovat k záměrům s dopadem na životní prostředí. Než se dostaneme k tomu, jak to celé vlastně dopadlo, pokusme se vnést trochu pořádku do legislativní džungle, ve kterou se vyjednávání o rozsahu účastenství veřejnosti proměnilo.

V první řadě je třeba říci, že možnost veřejnosti vyjadřovat se v rámci správních řízení k podobě projektů ovlivňujících přírodu a zdravé životní prostředí by měla být garantována evropským právem. Konkrétně článkem 6 Aarhuské úmluvy. Navrácení těchto v ČR v minulosti notně osekáných práv bylo také jedním z programových prohlášení nově nastupující vlády. Mocný vliv stavební lobby spojený s některými neoprávněnými předsudky směrem k environmentálním organizacím však v naší zemi hlas veřejnosti neutralizuje již velmi dlouhou dobu. Nebo se o to alespoň systematicky snaží. Pokud je něco v České republice svaté, pak je to svobodná možnost podnikat a hlavně stavět. Kdokoli se pokusí tento trend zpochybnit nebo nějaký záměr konstruktivně poupravit, je označen za obstrukční činitel devastující všeobecnou snahu o setrvalý růst HDP. Není divu, že v tomto klimatu pak nejrůznější „nenápadné“ pozměňovací návrhy stěžejních zákonů vznikají často a patrně na objednávku vlivných korporací.

Foto -jj-

I když prvotní snahy o omezení zásahů veřejnosti do developerských záměrů se datují už do doby vlivu ekonomy Václava Klause, tvrdý úder do těchto práv zasadil až pozměňovací návrh k novele stavebního zákona poslanců Foldyny a Adámka. Ten vstoupil v platnost v roce 2018 a ponechal spolkům a dotčené veřejnosti pouze velmi omezené možnosti. Zcela mimo „dohled“ se ocitly záměry, ve kterých rozhodovaly stavební úřady podle stavebního zákona nebo veškerá územní řízení. Není nutno připomínat, že právě ty znamenají nejcitelnější zásahy do integrity krajiny, včetně záboru a destrukce některých cenných biotopů. Velmi často bylo a pro další osekávání práv stále je argumentováno údajnou obstrukční povahou účastenství spolků na rozhodování. Přes všechny proklamace a šíření hysterie však žádnou z analýz nebylo potvrzeno, že by účast veřejnosti probíhající správní řízení prodlužovala. Po roce 2018 k žádnému faktickému zkrácení nedošlo. Jejich komplikovanost a dlouhé trvání je výsledkem legislativního a úřednického šlendriánu, pro který jsou environmentální organizace používány jako obětní beránek. Spolky se oproti všeobecné představě v drtivé většině případů snaží o konstruktivní připomínky a „usměrnění“ záměru s využitím dobré znalosti místních reálií a dat z mapování biotopů a vzácnějších druhů fauny a flóry. V očích úředníků a široké veřejnosti se však i z důvodu svátosti stavební dostávají do pozice obtížného hmyzu komplikujícího hladký rozvoj společnosti ve stylu: „Tady se staví, nepřekážet!“. Samostatnou kapitolou je pak princip tzv. systémové podjatosti úředníků, kdy zaměstnanci jednoho odboru rozhodují o (stavebních) záměrech jiného odboru téhož úřadu. V tomto silně klientelistickém prostředí tak mohou environmentální organizace suplovat pozici jakéhosi hlídacího psa, což je však opět trnem v oku mnohých skupin (viz např. [zde](#)).

A právě 24. březen měl být velkým rozcestníkem, který mohl znamenat buď nápravu tohoto tristního stavu do situace před rokem 2018, ponechání ve stávající podobě, nebo v tom nejhorším případě další rozklad environmentálních práv veřejnosti. Vše je velmi zevrubně popsáno v [článku](#) Hany Müllerové. Tento nepříjemný a pro další rozsah práv veřejnosti stěžejní nášlapný kámen vznikl podivnými machinacemi kolem návrhu zákona o jednotném environmentálním stanovisku, ze kterého by měla být veřejnost vyloučena zcela. Patrně záměrné nevložením několikáslovné úpravy zmiňovaného §70 ZOPK navracející možnosti veřejnosti vstupovat do správních řízení proběhlo v turbulentním období na MŽP a střídání stráží (Hubáčková x Jurečka - oba KDU-ČSL) - viz [zde](#).

Nejhorší variantou by bylo přijetí novely zcela bez pozměňovacích návrhů. To by přelilo takřka všechny zbývající povolovací procesy pod jednotné environmentální stanovisko, a tedy osekalo účast veřejnosti na historické minimum. Fakticky by to znamenalo pouze možnost účastnit se některých

navazujících řízení EIA a vyjadřovat se k zásahům v chráněných územích. Proti této variantě se zdvihla mocná vlna odporu (viz [zde](#)). Tzv. střední varianta by měla pozměňovacím návrhem zachovat účastenství v některých konkrétních případech (kromě navazujících řízení EIA i povolování kácení stromů, výjimky z ochrany památných stromů a zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin). Dílčím způsobem tak navrácí vyjadřovací možnosti v okruhu stavebního zákona, z pohledu ochrany přírody je však stále nedostačující (viz [zde](#)). Optikou environmentálního práva je nejprogresivnější pozměňovací návrh poslankyně Kláry Kocmanové (Piráti), který by měl vrátit současný stav do situace před rokem 2018. Tedy možnost veřejnosti vstupovat do všech řízení s možným negativním vlivem na zájmy ochrany přírody a krajiny.

Jednu z variant budoucího vývoje, pokud by byla přijata nejhorší zmiňovaná varianta, naznačuje právník Jaroslav Svoboda (viz [zde](#)). Odpor veřejnosti proti destruktivním developerským záměrům by se mohl proměnit v zákopovou válku formou správních žalob.

Informaci, jak to celé v pátek 24. března dopadlo, už máme. Tak trochu podle očekávání byla schválena výše zmiňovaná „střední“ varianta, která veřejnosti zachovává alespoň nějaká práva, i když z pohledu ochrany přírody zcela nedostačující. Pozměňovací návrh Kláry Kocmanové byl odmítnut, resp. označen jako nehlasovatelný - údajně kvůli formální chybě. Mnozí se domnívají, že pokud by byla vůle, mohla by být i cesta, a to v podobě navrácení zákona do druhého čtení, ve kterém mohla být tato chyba napravena (viz [zde](#)). Ale není těžké si domyslet, komu všemu tento průběh nažraného vlka a celé kozy půjde na ruku. Pro úplnost musíme ještě doplnit, že úprava byla v této podobě schválena jednomyslně i přesto, že je v rozporu s programovým prohlášením vlády. V budoucnu se tak opět budeme setkávat s případy, kdy se bude v rámci správního řízení licitovat o kácení stromu, zatímco o kus dál bude mizet celá louka pro stavbu nového supermarketu. -jj-

Překopávky

Kompostovací toalety, řešení pro 21. století

(díl 4. - vnitřní separační kompostovací toaleta Separett Villa 9000)

Téma okolo kompostu a i jen speciálně našich kompostovacích toalet je poměrně obsáhlé, a jak bylo slíbeno, tentokrát se blíže mrkneme na sofistikovanější tovární řešení toalety, které je i zvenku designově velmi blízké tomu, co jsme byli za poslední desítky let zvyklí vídat za dveřmi s tajemným nápisem “WC”. Na první pohled by nás třeba ani nenapadlo, že tentokrát je uvnitř všechno jinak.

Děje se určitý posun ve vnímání toho, co je, a co není odpad. A za jakých okolností, i globálněji. Výrobci po světě, ale i v Česku, začínají vidět prostor na trhu, protože poptávka je na vzestupu. Také česká legislativa se v tomto směru, poměrně nedávno, změnila k lepšímu. Věřím, že to je jeden ze signálů světlejších zítřků. Jen si ty cestičky více prošlapávat.

Byť je níže uvedená toaleta používána v soběstačném slaměném domě (viz [zde](#)), dovolím si předeslat, že to je jedno z řešení, které je dnes použitelné i v paneláku. Ale připravte se, že kompostu budete mít k dispozici poměrně více než od žižal na balkóně.

PS: Abychom tento seriál udělali co nejkomplexnější, stále platí výzva ke spolupráci: Používáte také kompostovací toaletu a chcete se o zkušenosti podělit? Napište mi prosím na email infernits@tiscali.cz. Budu se těšit. **František Vávra**

Když jsme se rozhodli pořídit kompostovací záchod, byly ve hře dvě varianty – vyrobit, nebo koupit. Varianta koupit nakonec zvítězila. Za prvé nám přispěli rodiče, za druhé to vyšlo rychleji. Za třetí se chystáme dům i se záchodem zkolaudovat a zdálo se nám, že koupený výrobek bude lépe působit na úředníky než samo domo řešení. **Foto Martin Měkota**

Zadání bylo: Separální, pro vnitřní použití, s mechanismem zasypání pilinami. Žádný takový výrobek jsme nesehnali. Ten jeden, který to uměl, se při výměně zásobníku musel rozebrat a sypaly se z něj piliny. Po pročetí recenzí a osobní prohlídce u jednoho prodejce zvítězil model Separett Villa 9000. Na „splachování“ pilinami jsme rezignovali, dáváme je jen na dno zásobníku.

Obecně se na e-shopech stále opakovala informace, že při separaci moči odpadá zápach toho ostatního. Také mi jeden obchodník tvrdil, že materiál nahromaděný v kýblu po separaci moči spíše připomíná jíl.

Přátelé, není to jíl. A je to cítit tak, jak jste u tohoto materiálu zvyklí. Kouzlo nezapáchání tkví v pilinách a potom v odvedení pachů ventilátorem pryč. Proto je dobré mít odvětrání někde nahoře na střeše, ne jen přes stěnu ven, jak je to znázorněno v některých instalačních manuálech. Nicméně není to cítit o nic víc než klasický septik.

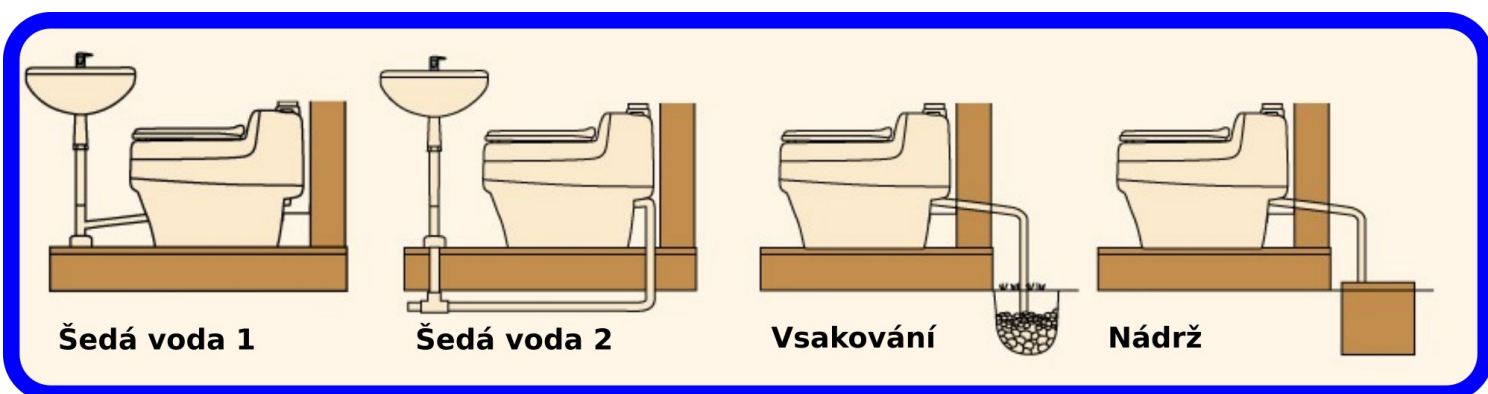
Jaké spatřuji výhody?

Hotové řešení, není potřeba nic vyrábět. Já vím, že je to ve skutečnosti nevýhoda, ale někdy se to hodí... Musím říct, že řešení je promyšlené a funkční. Dalo by to pár pokusů a omylů to takhle vychytat svépomocí. Do interiéru určitě vhodnější než kadibudka. Ventilátor odsává pachy přímo ... ehm ... v místě, kde vznikají. Takže se nezasmrdí celá místnost. Použitelné v budovách, kde by byl problém napojit splachovací záchod na odpady. Musí být odvětrání. Výstupy pod kontrolou.

Nějaké nevýhody?

Především cena. I když příkon ventilátoru je jen 11 W, ventilátor je obvykle v provozu nonstop. V našem ostrovním domě byla myšlenka taková, že ušetříme energii na čerpání vody na splachování. Předpoklad byl, že se záchod odvětrá komínovým efektem a ventilátor bude v provozu jen za slunečných dnů, kdy se na tah nedá spolehnout a je dost energie ze soláru. Nefunguje to spolehlivě, takže většinu času je ventilátor v provozu – vypíná se na noc s celým střídačem. Nepodařilo se mi zatím vymyslet, jak zautomatizovat zapínání ventilátoru, když se obrátí tah. Nejvíce se to děje, když zatopíme v kamnech – nasávají vzduch rovnou z domu.

I když se výrobce prší tichostí ventilátoru, v naší dřevostavbě je někdy slyšet – vibrace se nám přenášejí z koupelny na zavě-

Obr. František Vávra

šenou konstrukci postele. Ze začátku jsme chodili ventilátor na noc vypínat. Teď se ve 23 hod. vypne sám, ale hlavně už jsme si asi zvykli.

Bylo potřeba za provozu něco vylepšit?

Záchod je ještě v záruce, takže zatím nechceme zasahovat (záruka je 5 let). Prostor na zlepšováky se ale vždycky najde. Například teď splachujeme prostor pro separaci moči hrnkem vody - kvůli hygieně a jako prevence zarůstání trubek. Určitě by šlo udělat splachování tlačítkem.

Kýbl v záchodě se při každém dosednutí trochu pootočí, ale segment pootočení je nedostatečný. Buď bylo problematické pootočit víc, nebo se počítá s tím, že se na záchod chodí i jenom čůrat a pootočení je častější. My ale chodíme čůrat ven, takže bych se pokusil segment pootočení zvětšit, aby v kýblu nevznikala hromada na jednom místě.

Výrobce nedoporučuje instalovat na odvod moči sifon. Předpokládám, že je to kvůli odvětrání nádrže s močí, která by pak byla neodvětraná, nebo může být její okolí cítit. Já bych nakonec sifon použil, aby bylo možné při odjezdu na delší čas vypnout ventilátor a nevrátit se do páchnoucího domu. Kýbl se dá vyměnit za čistý, v tom problém není. Odvětrání nádrže jde řešit lokálně.

Po 4 letech se mi zdá ventilátor o něco málo hlučnější než na začátku. Možná časem instalujeme jiný na odvětrací potrubí o patro výš – kvůli hlučnosti a možnosti napájení 24V DC.

Jsou nutné práce okolo, údržba?

Je potřeba vynášet kýbl asi jednou za čtrnáct dní (pro čtyřčlennou rodinu). Pokud je vás míň, není to žádná výhra - po delší době se v záchodě začnou líhnout mouchy, takže je radno vynášet kýbl po čtrnácti dnech (nebo častěji), i kdyby byl polo-prázdný. Kýbl se hned přiklopí těsnícím víkem a dál se manipuluje s uzavřenou nádobou (průchod domem apod.). Občasné umytí záchodu je potřeba podobně jako u splachovacího. V základní sadě záchodu jsme dostali tři kýble, ale zatím nám stačil jeden. Používáme kompostovací pytle, takže kýbl po vyklopení na kompost stačí vypláchnout. Obvykle ho necháme chvíli vyschnout - kompostovací pytle ve vlhku rychle degradují, čemuž není třeba jít v této fázi naproti. Na dno je potřeba nasypat vrstvu pilin, které je dobře mít v zásobě. Při této příležitosti ještě opláchneme sítku proti mouchám v odsávání, aby se nezacpala prachem. To je otázka pár vteřin.

Dále je potřeba občas vyprázdnit nádrž na moč. Ta naše má dva kubíky a naplníme ji cca za dva roky. Používáme ji pak na hnojení stromků, rajčat a paprik, ředěnou vodou cca 1:3 (první naředění už nastává díky spláchnutí). Moč by měla být pro hnojení bezpečná, když se nechá odstát asi 4 měsíce - je to dost agresivní prostředí, kde choroboplodné zárodky dlouho nevydrží. Abychom mohli moč nechat odstát, máme v nádrži přepážku a napouštíme buď jednu, nebo druhou půlku. Intenzita zemědělské výroby by měla být v rovnováze s produkcí moči.

Kýbl vysypáme do dřevěného kompostéru a ideální je navrhnout přimíchat slámu, piliny, listí nebo jiný uhlíkatý materiál. Když už není kam dávat, založíme vedle novou várku. Původní kompost pak minimálně rok necháme bez zásahu. Po roce ho obvykle přeházím, to už tam není nic, čeho bych se štítil. Přidám obvykle nějaký další materiál – čerstvou trávu, piliny, aby kompost prošel horkou fází. Používáme spíš při sázení ovocných stromků, přihnojování keřů, okrasných rostlin apod., ne k zelenině.

Foto Martin Měkota

Zatím se nám nepodařilo sehnat dvakrát ty samé pytle ze stejného zdroje, většinou se buď nerozkládají, nebo se rozkládají předčasně. Zatím nejlepší zkušenost máme s kompostovatelnými pytlí z Pelhřimova.

Co separace tuhého od tekutého?

Výhodou je, že máme kvalitní tekuté hnojivo na hnojení ovocných stromků, rajčat, paprik apod., dá se přilít do kompostu, všechno po zředění. Na zeleninu nepoužíváme. Nevýhodou je, že máme toho hnojiva docela hodně.

Původní myšlenka byla přečišťovat separovanou moč samostatně, případně společně s šedou vodou v kořenové čistírně. Nefungovalo by to. Moč je docela špatně odbouratelná. Když čistírna nemá dost přístupnějších živin, které jsme zde separací odstranili, čistička si s ní nedokáže poradit.

Bonus na závěr

Když jsem se kdysi přehraboval recenzemi a informacemi o různých kompostovacích záchodech, narazil jsem na článek právě o tom, který máme teď doma. Diskuse pod článkem měla standardní parametry, jak to na internetu bývá: dva lidé, kteří záchod mají a používají, přidali krátký příspěvek ve smyslu, že jsou spokojeni a všechno funguje, atd. Zbytek diskutujících neměl zkušenost žádnou, zato se předháněli v barvitých představách, co se stane když... Jeden z diskutujících se například ptal: „Co se stane, když má někdo takovej ten průjem, co vám ocákne celej zadek? To bych teda fakt chtěl vědět...“ Diskuse byla už v té době provozovatelem webu z pochopitelných důvodů ukončena a nešlo přidávat další příspěvky. Využiju proto příležitosti odpovědět po letech zde.

Vážený pane XY, nestane se nic. Protože pod vaším zadkem není vodní hladina jako na splachovacím záchodě, ale piliny, hobliny, nebo jiné nasákové stelivo, které necáká. **Martin Měkota, Hodonice**

Třináctá sezóna strakonických farmářských trhů

Počínaje 14. dubnem odstartuje další ročník pravidelných farmářských trhů ve Strakonících. Týden po Velikonocích se tedy mohou příznivci „alternativního“ nakupování těšit na obvyklou nabídku farmářských potravin, sezónních výpěstků, občerstvení a rukodělných výrobků. Změnou oproti loňské sezóně bude stažení rozsahu termínů do obvyklé jarní a podzimní části. Experiment s obnovou nepřetržitého průběhu i v letním čase se bohužel nesetkal s takovou odezvou, kterou bychom pro tento formát potřebovali. S nedostatkem zákazníků ubývají i prodejci a podobné akce se během několika málo opakování mohou dostat do nebezpečné zpětnovazebné smyčky. Šest jarních a šest podzimních termínů v pravidelných 14denních intervalech snad pomůže uchovat cosi na jejich unikátnosti a neunaví ani prodejce, ani zákazníky.

Místem konání bude opět Velké náměstí ve Strakonících pod radnicí. Tato část města by měla v dohledné době projít rekonstrukcí, ale nejdříve až v příštím roce. Sezóna

2023 tak proběhne zatím beze změny místa konání. Nezměněn zůstane také čas (13-17 hodin). Přehled jarních termínů naleznete v plakátu [zde](#). Pokud si rádi plánujete své nákupy alespoň rámcově předem, určitě uvítáte aktualizované seznamy přihlášených prodejců, které jsou k dispozici několik dnů před každým termínem [zde](#). Aktuality nebo profily nových prodejců zveřejňujeme na [facebookových stránkách](#). Kromě klasického stánkového prodeje bude na místě umožněn prodej drobných pěstitelských přebytků, a to bez účastnického poplatku.

Na farmářských trzích i mimo ně je občas k zaslechnutí rozovor komentující různou výši cen produktů zakoupených na trzích ve srovnání s cenami v běžné obchodní síti. Že jsou některé farmářské produkty dražší? Pochopitelně. V jejich ceně se odráží šetrnější přístup producentů. Náklady nejsou sráženy velkovýrobou ani dovozem z míst, kde je produkce z nejrůznějších (ne příliš lichotivých) důvodů levnější. V ceně farmářských produktů si konkrétně připlácíte za kvalitu, zdravotní benefity a minimalizaci externalit. Ve výsledku to není nijak bolestivá částka. I vy můžete odcházet s dobrým pocitem, že jste něco udělali nejen pro plnou lednici, ale i pro svět kolem nás. Nákup od drobných producentů šetří zdroje a podporuje šetrnější výrobní postupy. Vzhledem ke krátkým výrobním a distribučním řetězcům máte většinou k dispozici veškeré informace k sortimentu a jako bonus i přímý kontakt s výrobcem. Některé zboží můžete nakupovat bezobalově a díky sezónnosti řady produktů nenakupujete nahodile ve větším množství jako v supermarketu, ale smysluplněji plánujete. Ve výsledku tak můžete i ušetřit. K produktům získáte bližší vztah, což pomáhá omezovat plýtvání. **-jj-**

Foto -jj-

Biotop – odumírající strom

Jak jsme už uvedli v našem časopisu hned po jeho založení (viz [č. 2/2012](#)), je užitečné na vhodných místech ponechávat dožívající staré stromy a poskytnout tak nejrůznějším tvorům jejich rozpadající se dřevo a dutiny. Pro ptactvo, hmyz, dřevokazné houby atd. je takové prostředí pravým rájem. Samozřejmě je nutné dbát na bezpečnost lidí a vybírat takové dřeviny a tam, kde si to můžeme dovolit. Je ale ještě další okolnost, která je důležitá, a to je odpovídající osvětla. Pokud totiž necháme silně ořezaný strom někde, kde je na očích, mělo by být všem jasné, o co se jedná. Jinak by to mohlo být mylně vykládáno a napodobováno. Mělo by se to dít pod odborným dohledem u stromů, které ztratily své možnosti, a ne třeba jen tak kvůli opadu listů u perspektivních dřevin na zahrádkách - viz delší verze článku s dalšími odkazy [zde](#).

Foto -ah-

Je dobře, že se dají najít potřebné informace v literatuře – třeba v knížce Petera Wohllebena „Příběhy stromů“. Pěkné články a letáky jsou už i na internetu (viz např. [zde](#)), v informačních střediscích, v rámci naučných stezek a podobně. A asi vůbec nejlepší jsou cedule s vysvětlením přímo u stromů. Dají se vidět na několika místech například v Českých Budějovicích. Někomu se to nemusí líbit (zase další poučování...), někdo to uvítá. A dozví se, mimo jiné, které organismy jsou na odumírající dřevní hmotu vázané:

„... Jako první skupinu lze označit parazitické dřevokazné houby a houby napadající cévní systém stromu, jako jsou grafiozy, které se do těla stromu dostávají už během jeho života a většinou jsou původci jeho postupného odumírání a zániku. Vyskytnou-li se na kmeni nebo na větvích plodnice chorošovitých hub, pak je dřevo stromu již vážně napadeno hnilobou a dochází k jeho destrukci. V této fázi se strom stává světem sám o sobě, světem nabízejícím velmi rozmanitá a pestrá prostředí a zdroje potravy pro obrovské množství bezobratlých živočichů, z nichž mnozí jsou ozdobou přírody a jsou v posledních letech stále vzácnější a ohroženější...“ Následuje výčet druhů, s jakými se můžeme díky ponechanému

polorozpadlému stromu setkat (roháči, tesaříci, krasci...).

Na webu organizace Arnika jsou takové dřeviny nazvány přiléhavě jako zoostromy (viz [zde](#)):

„... Dutiny v kmeni a větvích obývají brouci a jejich larvy, škvoři, ploštice, pavouci, ptáci, netopýři, veverka i kuny a lasičky. Dutiny mezi kořeny obsadí ježci, hlodavci, šelmy (jezevec, liška), brouci, plazi i obojživelníci. V paždí větví vznikají jezírka a přirozené napáječky pro ptáky a hmyz.

Každý zlom, pahýl, odloupenutá kůra je obydlena, mechy a lišejníky slouží nočním motýlům a jejich housenkám, blanokřídlým a broukům. Mnohasetletí velikáni (nejčastěji duby) byli dříve běžnou součástí naší krajiny, dnes aby je pohledal. Proto je nutné o ty zbylé pečovat. Stejně jako o stromy mladší, které se udržují pravidelným vhodným ořezem. Vhodný ořez přispívá k bezpečnosti stromu v kulturní krajině a zároveň napodobuje přírodní procesy, které vytváří tuto rozmanitost – okus velkými býložravci (skot, ovce, kozy), ořez na palivové dřevo, bobří nebo požáry a povodně...“

Jak důležité jsou „odpadky“ z odumřelých organismů (nejen) v lese pro koloběh živin i života, o tom najdeme zmínky i v beletrii – např. od Jana Vrby, který byl povoláním lesník. A tak na závěr ocituji ještě několik jeho slov z knihy „Myslivcův rok“ (1942): „... Ať jsem se hnul polem nebo lesem kamkoli, všude jen kypěl život a po díle smrti nebylo ani potuchy... Stačilo však rýpnout do půdy v poli nebo v lese a nebylo třeba dalšího hloubání nad tou záhadou. Všude byly zbytky broučích krovek, všude drobné i hrubší kosti, ale na všech hlodal čas – a život... Ze skutečné minerální hmoty země přijímá život na této zemi ke svému udržení velmi málo – tak málo, že by stačilo sotva k vytvoření lišejníků, nejprimitivnějších rostlin nebo nesložitéž živočichů...“ **-ah-**

Den Země v Písku

Písek oslaví Den Země dvoudenní akcí, kterou pořádá 21. a 22. dubna 2023 spolek Aktivní Písek, z.s. ve spolupráci s městem Písek a SMART Písek u příležitosti mezinárodního Dne Země. Budeme se interaktivním způsobem věnovat lokálním aspektům ochrany životního prostředí - tedy přímo tomu, co se dotýká každého z nás, ale má to dopad na širší okolí, a tedy na celou planetu Zemi.

Kde se akce odehraje?

Hlavními body bude Městská knihovna Písek, Alšovo a Havlíčkovo náměstí. Některé kulturní programy však můžete očekávat také v kině Portyč, Divadle Pod čarou či v Balzám Café.

Na co se můžete těšit?

Prostřednictvím mikroskopů a binolup v mobilní laboratoři Biologického centra Akademie věd ČR odhalíte tajemství života v půdě a poznáte zajímavosti okem neviditelné. Zjistíte, jaká je funkce mokřadů v naší krajině a jak probíhá obnova mokřadů na Šumavě díky prezentaci projektu Life for Mires (NP Šumava). Pochutnáte si na dobrotách od lokálních výrobců, seznámíte se s kvalitou vody z řeky a té, kterou pijeme doma. Na vlastní oči uvidíte hromadu odpadů, kterou produkujeme, a zároveň se dozvíte, co se s tím dá dělat. Seznámíte se s projekty místních studentů základních i středních škol, kteří chtějí přispívat k citlivějšímu přístupu k přírodě, ve které žijeme.

Můžete se zapojit do eko workshopů, navštívit některou ze zajímavých besed, přednášek a výstav nebo si užít příjemný večer při prezentacích aktivních lidí na PechaKucha Night. Na závěr si přijďte odpočinout na divadlo Běla mezi včelami či divadlo Středověká mysteria a zatančit do Divadla Pod čarou na studentskou kapelu Tvoje máma.

Přijďte s námi oslavit Den Země, dozvědět se něco nového, inspirovat se pozitivními příklady, pobavit se na koncertech či divadle, ochutnat „mňamky“ na jarmarku nebo se seznámit s tím, jak fungují společnosti města Písek, jejichž činnost se životního prostředí bezprostředně dotýká, a zjistit, co pro nás připravují v dalších letech.

Harmonogram akce najdete ve facebookové události [Den Země v Písku](#). Pro případné dotazy, nabídky spolupráce nebo dobrovolnictví nás kontaktujte na e-mailové adrese aktivnipisek@gmail.com. Těšíme se na Vás!

Za spolek Aktivní Písek Jana Marková, Alica Chroňáková, Tomáš Hrdý, Kamil Polách

„Přijďte s námi
oslat Den Země
v Písku.“

AKTIVNÍ
PÍSEK

21. - 22. 4. 2023

Objevy detektiva Ledňáčka

Sotva se mladí ledňáčci poprvé vydají ze svého rodného hnízda do světa, uvidí kolem sebe stromy. A to pravděpodobně stromy velké, listnaté, s větvemi nakloněnými nad vodu. Jak asi obrovské se maličkému ptáčkovi musí zdát! A jak vidí rybka nebezpečného ledňáčka, který se při lovu vrhá proti hladině? Nejspíš jí splývá s okénky ve větroví, jimiž prosvítá modř a zář. Jeho třpytivé peří je nápadné nám, když se díváme na fotografii, ale v porostu při břehu je to jiné. A tak není divu, že detektiv Ledňáček si dovede všech těch olší, vrb, javorů i jiných dřevin u řek a vůbec v krajině patřičně vážít.

Tutéž úctu bychom měli mít i my – už jen z toho jednoduchého důvodu, že většina stromů nás převyšuje svou velikostí i větrem. A ještě by se mělo připočítat to, že byly na naší planetě dávno a dávno před námi. Dokázaly by žít bez nás (a vlastně by jim bylo bez nás lépe), zatímco my bez nich bychom být nemohli. Některé z těch pa-

mátných byly při důležitých historických okamžicích a jsou tu s námi dodnes – stali se z nich svědkové, od nichž bychom se mohli mnoho dovědět, kdybychom se dokázali naladit na jejich řeč. Že nějakou mají, to je téměř jisté, jen je úplně jiná než naše. Něco málo o ní víme, protože studujeme spojení mezi nimi navzájem a jejich pro nás až překvapivou spolupráci. Ale jak asi vnímají nás? A jaký máme vztah my k nim? Nepokládáme je spíš jen za jakýsi svůj majetek, o kterém si můžeme rozhodovat podle svého?

Pro leckteré z lidí to byl velký objev, když se přišlo na schopnost stromů předávat si mezi sebou zprávy. Jsou propojené svými kořeny a drobnými houbovými vlákny a posílají si nejen různá varování a podobně, ale někdy i vodu a živiny. A je toho ještě víc, co stromy vnímají nebo co dovedou. „Páni tvorstva“ od nich nic takového nečekali, a tak například knížku Petera Wohllebena „Tajný život stromů“ pokládali v době jejího vydání (v roce 2015) za velkou senzaci. Někdo s radostí, někdo možná i s nevolí. Kdo ale v přírodě žije, vyzoroval si toho nejspíš hodně sám a nediví se.

Čím dál, tím více se poslední dobou mluví také o starých a nemocných stromech, jimiž se dříve nikdo moc nezabýval. Prostě se pokácely. V některých případech se to udělat musí, aby na někoho nespadla suchá větev nebo i celý kmen, ale to se týká okolí cest a podobně. Už se přichází na to, že v přírodě je to jinak. Počítá se s hnijícím dřevem, s dutinami, se zbytky odumřelých velikánů ležících na zemi... V samostatném článku na str. 6 si můžete přečíst, kolik podivuhodných a často i velmi hezkých tvorů v takovém prostředí žije a jak to zařít s jejich ochranou.

A teď zpátky za detektivem Ledňáčkem a jeho otázkami:

- Pro dospělé: Je známo, že některé stromy jsou skoro až nesmrtelné, protože i ze zbytků rozlomeného kmene vyhánějí mladé výhony a život jde dál. Nebo že některé dřeviny rostou velmi pomalu, a i když na pohled nevypadají staře, jejich letokruhy prozradí mimořádný věk. Slyšeli jste někdy o borovicích, která byla prohlášena za nejstarší žijící stromy na Zemi? Víte, kde rostou a kolik je jim přibližně let? A jaký věkový rekord se vztahuje k naší republice?
- Pro rodiče vědecky založených školáků: Snáz než věk se posuzuje u stromů velikost. A který z nich je tedy nejvyšší v ČR a který ve světě?
- Pro rodiny s batolaty: V knížce Petra Nováka a ilustrátora Karla Kupky „Lesní školka“ (1995) jsou hezké verše o tom, jak strom roste. Uměli byste doplnit vynechaná slova tak, aby z toho vyšly dobré rýmy?

Jak se roste

Starý javor snad už posté
vysvětluje, jak se roste:

„Narovnej se! Drž se zpříma!
Kořeny ti drží xxx.
Svítil slunce? Nastav listy!
Prší? Sláva! Budeš xxx.
...

Pro letošek už to stačí.
Už uneseš hnízdo xxx.
Přidej lístek, ještě list
a uneseš deset xxx.“

Koruna je jako živá.
Po ránu se rozezpívá,
navečer se zase ztiší.
Kdo poslouchá, všechno xxx.

Odpovědi najdete na straně 13. **-ah-**

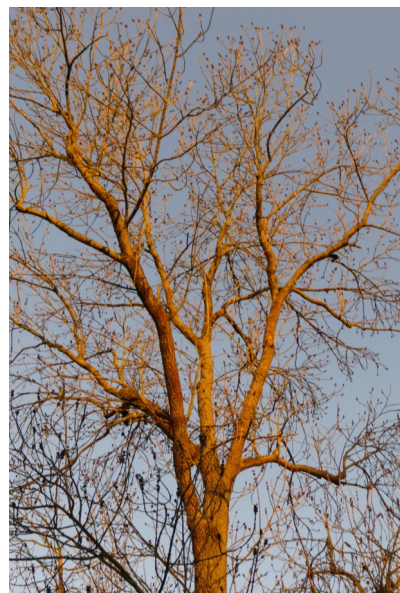

Foto -ah-

Jarní houba z únorového výletu

V sobotu 4. února 2023 jsme během výletu ZO ČSOP Strakonice měli možnost v přírodním ateliéru Jitky Křivancové u Velkolázkého rybníka vidět nejen krásné sochy (viz [Kompost č.2/2023](#)), ale i vzácnou jarní houbu – ušíčko černé (*Pseudoplectania nigrella*). Dle literatury roste tato vřekovýtrusná houba od února do května v mechatých jehličnatých

Foto Eva Legátová

lesích spíše ve vyšších polohách na místech s dostatkem vláhy, např. na lesních mechatých cestách a jejich okrajích. Uvádějí se také písčité půdy a smrčiny, v našem případě šlo o borový lesík. Plodničky 1-3 cm široké vyrůstají jednotlivě či ve skupinkách těsně u sebe v tlejícím jehličí, obvykle jsou zapuštěné přímo do nízkého mechu až do úrovně terénu. Ušíčko černé je nedělný druh. Pro svou vzácnost je zařazeno do Červeného seznamu hub ČR v kategorii EN – ohrožených druhů. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

MIKŠÍK, M.: Poznáváme jarní houby, Grada Praha, 2013.
HOLEC, J., BIELICH, A., BERAN, M.: Přehled hub střední Evropy, Academia Praha, 2012.

Večer s dokumentem - 110. díl – Sklonit se k zemi

Tématu půdy byla již v minulosti věnována řada zajímavých snímků. Film Sklonit se k zemi z roku 2020 se však může zařadit svou náplní i zpracováním mezi podstatné velkoformátové dokumenty typu Je s námi konec?, Cowspiracy nebo Život na naší planetě. A to nejen díky zapojení známých osobností do jejich produkce. Zde je průvodcem známý herec a ekologický aktivista Woody Harrelson, jehož charismatický komentář dává filmu další rozměr.

Dokument zkoumá fenomén půdy jakožto spojnicí témat globální změny klimatu, vodního režimu a zajištění potravin pro rostoucí světovou populaci. A nejen, že tento průnik nachází, ale nabízí i určité řešení globální krize společnými změnami a postupem v této oblasti.

Úvodní část filmu je jakýmsi shrnutím negativních dopadů industrializovaného zemědělství na životní prostředí a lidskou společnost. Ač jsou zainteresované veřejnosti uváděné skutečnosti minimálně velmi povědomé, určitě by se film hodil např. do hodin environmentální výchovy a osvěty středních škol apod. Téma je zpracováno poutavě, logicky a pochopitelně.

To, co přerušilo stabilizační funkce půdy, které po milióny let zajišťovaly rovnováhu ekosystémů, byla její eroze. Konkrétně mechanické obdělávání pluhem a později používání chemikálií, což obojí rozvrátilo půdní život, způsobilo odnos částic a ubývání organické hmoty. Archeologické prameny dokládají významný příspěvek snižování úrodnosti půdy obděláváním ke kolapsu velkých civilizací. Dobře zdokumentovaným příkladem toho samého jsou velká sucha a prachové bouře v USA 30. let minulého století.

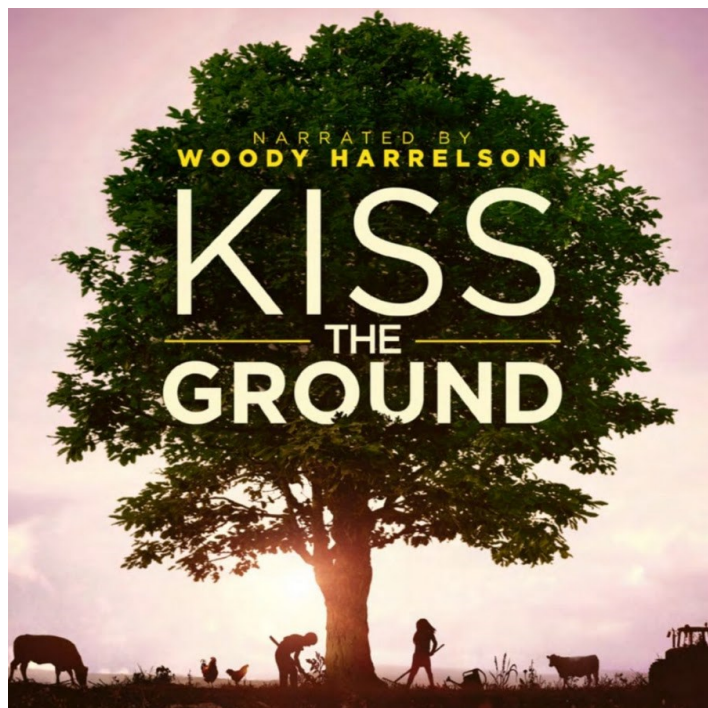
Co se týče agrochemikálií, jejich masivnější nasazení souviselo s vynálezem Haber-Boschovy syntézy; zemědělství začalo plně fungovat na dusíkatých umělých hnojivech a pesticidech. Podobně, jako ničí téměř všechny zástupce půdní fauny, likvidují rezidua pesticidů v potravinách i naši střevní mikroflóru. V dnešní době připadá na jednoho Američana v průměru 1,36 kg těchto chemikálií ročně. Dalšími kroky k odklonu od přirozeného koloběhu látek pak bylo zavedení intenzivního chovu zvířat, pěstování řádkových monokultur a oddělení těchto dvou činností od sebe. Později se přidalo ještě genetické inženýrství.

Jednou z největších hrozeb současné společnosti je postupující desertifikace. V určité míře se týká až 2/3 zemědělské půdy, do roku 2050 by mohla dát do pohybu až miliardu uprchlíků a za 60 let by se mohla týkat i veškeré zbývající rozlohy půd. V přeneseném slova smyslu tak máme na řešení něco kolem 60 sklizní.

Kromě samotných výnosů jsou degradací půd negativně ovlivňovány dvě podstatné věci. Tou první je vodní koloběh, resp. malý vodní cyklus. Ten tvoří až 40 % celkové v atmosféře kolující vody a ovlivňuje místní klima na mnoha úrovních (je všeobecně známo, že organické půdní složky fungují jako houba). Tou druhou je významně snížená schopnost půd ukládat uhlík. V opačném pohledu je tato tzv. biosekvence uhlíku možným řešením globální klimatické změny. Objevují se totiž názory, že i pokud bychom dokázali výrazně snížit emise skleníkových plynů, jejich množství v atmosféře je už tak vysoké, že by trvalo dlouhá desetiletí, než by se to projevilo na globální teplotě. Nezbývá nám tedy nic jiného, než abychom uhlík z ovzduší nějakým způsobem aktivně čerpali a zabudovali do neaktivních forem. Dle výpočtů je půda schopná takto zachytit více uhlíku než rostliny a atmosféra dohromady. Tento princip se stal také bodem ne příliš úspěšných vyjednávání na pařížské klimatické konferenci. Francouzské ministerstvo zemědělství připravilo ambiciózní plán 4 na 1 000, který by měl globálně zvýšit podíl uhlíku v zemědělské půdě o 0,4 %. Takové množství by mělo být dostačující ke zvrácení klimatické změny. Leč největší zemědělské hráči (USA, Čína a Indie) dohodu neratifikovali.

Druhá část dokumentu přechází od teoretických vizí ke konkrétním řešením. Vzhledem k výše uvedenému však cílí na konkrétní farmáře, kteří mají v rukou osud podstatné části světové rozlohy půdy. Hlavním proudem je tzv. regenerativní zemědělství. Za pomoci agrolesnictví, bezorebných technologií, krycích plodin a extenzivní volné pastvy může být dosaženo za krátkou dobu prakticky úplného návratu organické hmoty do půdy. Film se určitým způsobem vyrovnává i s často diskutovanou otázkou, zda vůbec a za jakých podmínek je chov hospodářských zvířat (zejména pak hovězího skotu) vůbec přijatelný ve smyslu zvrácení klimatické změny. V tomto ohledu předpokládá úplný odklon od intenzivních forem a na stávajících stepních biotopech zavedení extenzivních rotačních systémů pastvy ve stylu např. občasného zatížení stády bizonů známých z americké historie.

Ač je USA zemí, kde jsou podobně jako v Evropě velmi štedře vládními dotacemi podporovány intenzivní formy zemědělské výroby (zejména chov skotu a pěstování sóji a kukuřice k jejich výkrmu), alternativní

systémy znatelně navyšují svůj podíl. Jako další pozitivní příklady způsobů návratu organické hmoty do půdy je uvedeno kompostování potravinových zbytků v San Francisku nebo kampaň za rozšíření kompostovacích toalet na Haiti. Všeobecně rozšiřujícím se trendem je pak čistě rostlinná strava, která pomáhá významně snižovat rozlohu zemědělsky obhospodařovaných ploch. A že desertifikace není nezvratným procesem, ukazuje v samotném závěru filmu velký čínský projekt na 36 000 km² degradované půdy, kde proběhla plná obnova všech ekosystémových funkcí v období mezi lety 1994 a 2009.

Dokument Sklonit se k zemi můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Pozvánky - duben 2023

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 14. a 28. 4., 13 - 17 hod., Velké náměstí pod radnicí

Další sezóna farmářských trhů proběhne v 6 jarních a 6 podzimních termínech v pravidelných 14denních intervalech. Startujeme v pátek 14. dubna. Můžete se těšit na širokou nabídku čerstvých farmářských potravin, sazenic, prvních výpěstků, občerstvení a rukodělných výrobků. Vše s důslednou kontrolou původu a kvality. Bližší informace a seznamy přihlášených prodejců na webu: <http://farmarsketrhy.strakonice.eu/>. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice. Kontakt: Jan Juráš, jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244.

Kurzy zdravého vaření

úterý 18. 4., nebo čtvrtek 20. 4. Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská (Nad Školou 560, Strakonice)

Sezóna kurzů probíhá 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se můžete i jednorázově. Přijďte se seznámit se surovinami a postupy pro zdravější, bezmasou nebo dietní kuchyni. Kurzovné 100 Kč. Lektor Ing. Jan Juráš. Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Zelené otazníky - Co skrývají strakonické kontejnery?

Venkovní rozbor směsného kontejneru

středa 19. 4., 17 hod., křižovatka ul. Stavbařů a Dukelská (travnatá plocha za ZŠ Dukelská)

Obsahují směsné kontejnery skutečně jenom zbytkový odpad? Jsme opravdu tak dobří v třídění, jak nám tvrdí média? Které další separovatelné složky a v jakém množství se v kontejneru objeví? Nejen na tyto otázky se pokusí odpovědět venkovní akce organizovaná Ekoporadnou při ŠK a organizací Arnika. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Úterní zastavení

ÚT 4. 4. Setkání s literaturou, tentokrát např. s dílem Emanuela Frynty. Od 16:00, pobočka Za Parkem.

Vícehlasy XXX.

ST 5. 4. Tentokrát se sochařkou Jitkou Křivancovou a řezbářem Františkem Langmajerem. Budou povídat o ohleduplnosti ke krajině, o akci Katovický Otesánek a dalších tvořivých setkáních, o dalekých cestách i lásce k domovu. Večerem **provází Robert Malota**. Vstupné 80 Kč, studenti a senioři 50 Kč. Předprodej 14 dnů před akcí v čítárně ŠK. Od 18:00 v sále ŠK na III. hradním nádvoří.

Přírodovědný výlet na Zelendárky

SO 15. 4. Sraz v 7:55 před nádražím ČD. V 8:09 odjezd vlakem do stanice Protivín zastávka (příjezd v 8:35). Vydáme se po zpevněných cestách za ptactvem a za drobnými památkami malebné krajiny

s listnatými lesy (cca 15 km). Návrat některým z vlakových spojů, např. v 16:34. Více na pobočce ŠK Za Parkem.

Michal Perlík: Zajímaví blanokřídlí našich zahrad

ST 26. 4. Přednáška s promítáním. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (III. hradní nádvoří). Přednášející je entomolog, ochránář.

Ledňáčci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. Sraz v 16:00 před zámekem u vývěsky ŠK. **PÁ 14. 4. vyčistíme studánku Skleněnkou, 28. 4. si zahrajeme kuličky.** Info pobočka ŠK Za Parkem nebo Vladimíra Blahoutová (775 919 485 – formou sms).

Výstavky

Výstavka větvíček a květin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně ŠK Za Parkem. Pokračují i dlouhodobé akce – **Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy.**

Bližší informace:

Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. Kontakt: 380 422 720, alena.hrdlickova@knih-st.cz. -ah-

Drobné smetí

Cenná oblast Soutok by měla být chráněnou krajinnou oblastí

Na této formě chráněného území se společně dohodli zástupci MŽP, Jihomoravského kraje a dotčených obcí. Soutok je považován za největší komplex lužních lesů ve střední Evropě. CHKO na tomto místě by měl být předstupněm pro původně plánovaný národní park. Více se dočtete [zde](#).

Řetězec Lidl bude nabízet více rostlinných produktů

V supermarketech by mělo do roku 2025 dojít k omezení nabídky živočišných potravin a k navýšení nabídky rostlinných alternativ. Německý řetězec se k tomuto kroku chystá v rámci udržitelnější obchodní strategie a chce tím rovněž nalákat větší počet mladších zákazníků. Více viz [zde](#).

Petice proti dalším sjezdovkám na Lipně

V katastru obcí Lipno nad Vltavou a Loučovice je v plánu další megalomanský projekt 7 sjezdových tratí o délce 6,5 km a dvou lanovek o délce 1,5 km, kterým by mělo padnout za oběť cca 20 hektarů zdravého lesa. Petici proti tomuto záměru můžete podepsat [tady](#).

Byl schválen zákon o jednotném environmentálním stanovisku

Dlouho diskutovaný institut jednotného environmentálního stanoviska, který by měl nahradit veškerá dílčí posouzení vlivů stavebních záměrů na životní prostředí. Současně tak byl ukončen i záměr vzniku tzv. Nejvyšších stavebních úřadů. Více informací viz [zde](#) a také v článku na str. 2.

Program Nová zelená úsporám čekají změny

Od září 2023 bude mít podpora úsporných opatření v domácnostech a bydlení novou rozšířenou podobu. Vzhledem k předčasnému vyčerpání alokované částky čekají nejoblíbenější českou dotaci rozsáhlé změny. Mělo by rovněž dojít ke zjednodušení administrace žádostí. Více informací je k dispozici [zde](#). -jj-

Zúčastníte se další sezóny přírodě blízkého zahradničení?

Jak už jsme v minulosti předesílali prostřednictvím slovní hříčky - aby se z naší práce na zahrádce nestalo „zahrad ničení“ a místo bylo obyvatelné i celou škálou dalších (dnes mizejících) forem života, stačí následovat sadu postupů, které jsme hojně probírali v minulých sezónách na stránkách našeho časopisu. Velmi příjemným zjištěním je fakt, že na mnoha frontách toho stačí dělat pouze méně; opustit okovy zažitých geometricko-chemických postupů a více se inspirovat ději v samotné přírodě. Zjednodušujícím, i když velmi výstižným schématem budiž ilustrace, na kterou jsem narazil na sociálních sítích. Jinak ale nebudu nosit dříví do lesa (kompost do zahrady) a odkážu vás na články z nedávné historie časopisu, které rozebíraly publikace věnující se právě přírodě blízkým způsobům zahradnických prací. A vezmu to opačně chronologicky.

Dvě biozahradnické encyklopedie - Upoutávka v [Kompostu č. 7/22](#) rozebírá dvě přehledové publikace vhodné pro začínající zájemce o téma. **Velká kniha biozahradničení** a **Biozahradničení pro samozásobitele** nabízejí stručný, ale dostačující přehled zahradnických postupů šetrných k přírodě.

Zahrada na balících slámy - Tato kniha srozumitelnou návodnou formou rozebírá jeden z alternativních zahradnických postupů. Kterak připravit balík slámy k úspěšnému pěstování mnoha druhů plodin bez plevelů, formou vyvýšených záhonů nebo při omezených prostorových možnostech. Hledejte v [Kompostu č. 6/22](#).

Lesní zahrady v praxi - Neomezujete se při zahradničení pouze na bylinné patro, ale rádi byste do pěstování běžných plodin zakomponovali i patro keřové a stromové? Jaké výhody poskytuje kombinace klasického zahradnictví a sadařství? Kniha poutavým způsobem rozebírá permakulturní principy a soustředí se na vertikální rozměr, kterým navýšíte nejen své výnosy, ale i ekosystémovou hodnotu vaší zahrady. Článek najdete v [Kompostu č. 8/21](#).

Tao zeleninové zahrady - Další publikace nakladatelství DharmaGaia a překlad jedné ze zahradnických prací známé americké zahradnice Carol Deppe. Navzdory vznešeně znějícímu názvu čekejte ryze praktickou příručku plnou konkrétních rad, možná překvapivě i obhajobu monokulturního pěstování a likvidace „škůdců“. Kniha se konkrétně zaměřuje na rajčata, listovou zeleninu, dýně a luštěniny. Podrobnější rozbor najdete v [Kompostu č. 5/21](#).

Zelenina z ekozahrady - Druhá zahradnická encyklopedie známého českého permakulturnisty Jardy Svobody. Pro mě osobně „nejnašláplejší“ kniha z této oblasti. Provede vás přírodě blízkým zahradničením od A do Z. V porovnání s prvotinou (viz níže) je více zaměřená na jednotlivé plodiny. Více viz [Kompost č. 8/19](#).

Kombinování rostlin - Zcela zásadní publikace, která vám názornou až schématickou formou pomůže pochopit principy pěstování několika plodin na jednom záhoně. Které rostliny mohou růst ve společné kultuře? Jak mít záhon zaplněný po celou sezónu? Jak pěstovat tak, aby si plodiny navzájem nekonkurovaly, ale navzájem se podporovaly? Pokud jste to někdy mysleli s přírodním zahradničením aspoň trochu vážně, tahle kniha je povinností. Recenze viz [Kompost č. 6/19](#).

Zahrada Gaii - Kniha s podtitulem Domácí příručka permakultury je stěžejní publikací k tomuto tématu v anglofonních zemích. Text se vám bude snažit hlavně vysvětlit, že přírodě blízké zahradničení není žádná velká věda a stačí být trochu líný a trochu (více) pozorovat, co se děje v samotné přírodě. Bližší seznámení najdete v [Kompostu č. 5/19](#).

Kompletní návod k vytvoření ekozahrady a rodového statku - Patrně nejpůjčovanější zahradnická kniha našeho fondu. Debut Jaroslava Svobody je permakulturní čítankou, která téma pomohla zpopularizovat v českých zemích. Velmi chytlavý, ale zároveň poučný text vás seznámí se vším, co jste o přírodním zahradničení kdy potřebovali vědět a báli jste se zeptat ve vašem oblíbeném zahradnictví. Knize jsme se věnovali v [Kompostu č. 6/17](#).

Zdravá zahrada - Na závěr nabízíme útlou knížečku, se kterou mohou začátečníci do tématu přírodě šetrného zahradničení proniknout. Tato střízlivá příručka Heleny Vlašínové dokázala na poměrně malém prostoru shrnout vše podstatné k tomu, abychom z naší zahrady vytvořili oázu pro nejrůznější zajímavé formy života. Více viz [Kompost č. 3/17](#).

Dostupnost a umístění jednotlivých knih zjistíte jednoduše v [katalogu ŠK](#). -jj-

Dubnový kalendář Jirky Wagnera

Duben je měsícem nestálým co do počasí - a vlastně nejasný je i původ jeho označení: Římané mu říkali aprilis. Snad prý po římské bohyni lásky Afrodité. Kamkoli svůdná Afrodité vkročila, vypučely ze země vonící květy, neboť prý ztělesňovala pánenské laškování i usmívání, šalbu, sladké potěšení i lásku a roztomilost. Prostě takové dubnové počasí: rozmarné a nestálé. Ale jsou i domněnky jiné: že za pojmenováním měsíce stojí latinské slovo aperire, tedy otevřít. I to má logiku - otvírání jara a tak. Západní Evropa se drží, podobně jako u jiných měsíců, římského vzoru, tedy april v různých obměnách.

Češi jsou ovšem opět originální: žádný cizácký vzor, ale pěkně po našem, pěkně podle přírody. Duben! Neboť v dubnu začínají rašit duby. Těch dubů bývalo dříve víc než teď - tak je měl každý na očích. (Mimochodem - název dubu vznikl z prastarého dhan - bhos, což byl název pro tříslo získávané koželuhy z kůry tohoto stromu).

Jaro má sedmero druhů počasí - v dubnu však žádné neschází. Co přinášíte, dny dubnové?

Foto Jiří Wagner

SEJI PETRŽEL.

Do řádků padají
i
sněhové krupky.

A JEŠTĚ SNĚŽÍ,

ještě mráz.
Dubnu však na tom
nezáleží.

JEŠTĚRKA DRAVÁ

Zelenější ještě
než
zelená tráva.

KVĚTY DYMNIVEK

v suchém listí.
Mění se
staré za nové.

(Velikonoce)

NA PRÁCHNI ČEKÁ

sasanka.
A ulita
loňského šneka.

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Na internetu se jako nejstarší žijící stromy uvádějí borovice dlouhověká a borovice osinatá. Těm nejzasloužilejším je už více než 4 750 let (viz [zde](#) a [zde](#)). Ještě starší stromy bychom našli, kdybychom sledovali stáří kořenového systému a výmladků, které z něj rostou – viz např. [zde](#). V ČR je zřejmě nejstarším stromem tis ve Vilémovicích u Ledče nad Sázavou, ale jeho přesný věk není známý. Říká se, že snad až 2 000 let. Asi to vědět ani nemusíme - i kdyby to bylo méně, stejně je to hodné obdivu.
- Jako nejvyšší strom v ČR se uvádí douglaska tisolistá z Vlastiboře na Jablonecku. Byla vysazená v roce 1879 a měří přes 64 m (viz [zde](#)). Nejširším stromem je podle internetu Vejdova lípa s obvodem 12,25 m. Vysoká je 25 m a stará asi tak 600 let. A jak ve světě? Vede pravděpodobně kalifornský sekvojovec obrovský pojmenovaný po generálu Shermanovi – viz [zde](#).
- Do veršů se hodí tato slova: hlína, čistý, ptačí, hnízd, slyší. **-ah-**

Zdraví a strava

Cizrna

Falafel

Ingredience: cizrna (250 g suché), cibule (1-2), česnek (cca 5 stroužků), listová petržel (1-2 hrsti), lahůdková cibule (2-3), římský kmín (2 lžičky), drcený koriandr (1-2 lžičky), drcený pepř (1/2 lžičky), sůl (cca 2 lžičky), rostlinný olej (3-4 lžíce)

Postup přípravy: Cizrnu namočíme na cca 24 hodin do vody. Poté ji slijeme a s trochou nové vody umixujeme (nevaříme). Umixujeme také cibuli, lahůdkovou cibuli, česnek a petržel. Dochutíme v hmoždíři nadrceným římským kmínem, mletým koriandrem a mletým pepřem. Osolíme a přidáme olej. Vše důkladně promícháme a umačkáme kuličky velikosti menších pingpongových míčků nebo placičky. Ty můžeme péct buď na plechu a pečicím papíru na 200° C (falafel potřeeme olejem, v půlce pečení otočíme a znovu potřeeme), nebo je vkládáme do fritovacího hrnce.

Cizrnové kari s lilkem

Ingredience: vařená nebo konzervovaná cizrna (šálek a 1/2), kokosové mléko (konzerva), lilek, špenát (1-2 šálky), cibule, česnek (2-3 stroužky), zázvor (1-2 cm), rostlinný olej, sůl (cca 1 lžička), kari koření (2 lžice), mletý koriandr (1/2 lžičky), římský kmín (1/2 lžičky), skořice (1/2 lžičky), drcený pepř

Postup přípravy: Lilek oloupeme a nakrájíme na malé kostky. Promícháme se solí, necháme vypotit a vymačkáme. Na oleji orestujeme nadrobno pokrájenou cibuli. V závěru restování přidáme na rozvonění římský kmín nadrcený v hmoždíři, kari, koriandr, skořici, pepř, utřený česnek a zázvor a připravený lilek. Přimícháme kokosové mléko a cizrnu, osolíme a krátce dusíme. V závěru přidáme (pouze na zavadnutí) špenátové listy.

Čokoládová pěna z aquafaby

Ingredience: aquafaba (nálev z konzervované cizrny - cca 200 ml; voda z vaření cizrny - max. 500 ml z cca 500 g suché cizrny), hořká víceprocentní čokoláda

Postup přípravy: Aquafabu vyšleháme do husté pěny metličkovým, případně ponorným mixérem. Čokoládu rozpustíme na mírném plamenu a vyšlehanou aquafabu do ní opatrně vmícháme. Pokud jsme použili slaný nálev z konzervované cizrny, osladíme dle chuti moučkovým cukrem. Ve skleničkách nebo miskách necháme v lednici ztuhnout. Zdobíme sekanými ořechy, libovolným ovocem, chilli apod.

Cizrnová nutella

Ingredience: vařená nebo konzervovaná cizrna (1/2 šálku), lískové ořechy (1/2 šálku), rostlinný olej (2 lžice), datle (10-12 ks), kakao (2 lžice)

Postup přípravy: Lískové ořechy opražíme na suché pánvi do zvonění a necháme vychladnout. Datle namočíme do horké vody, necháme nabobtnat a slijeme. Ořechy vložíme do sekáčku a mixujeme. Pro jemné umixování přilijeme olej. Přidáme ostatní ingredience a mixujeme dohladka. V případě vysoké lepivosti při mixování můžeme přidat v malém množství vodu.

-jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), František Vávra, Martin Měkota, Jana Marková, Alica Chroňáková, Tomáš Hrdý, Kamil Polách, Jiří Wagner, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2023

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE